

DELIKTNNA ODGOVORNOST PRAVNIH LICA

REZIME: Istorija delikata je poznavala fizička lica kao jedine subjekte koji su, svojim konkretnim postupcima, činili različite vrste pravno-nedozvoljenih ponašanja. Kazniti se mogao čovek koji je preduzimanjem ili propuštanjem radnje proizvodio zabranjenu posledicu. Međutim, razvoj industrijalizacije i ekspanzija privrednih aktivnosti dovela je do osnivanja pravnih lica, odnosno privrednih subjekata. Oni su stupali u različite vrste pravnih odnosa u čijoj osnovi je bila želja za sticanjem profita. U tom kontekstu dolazi do pojave prvih oblika pravno-nedozvoljenih delatnosti pravnih lica koje se odvijaju u finansijskoj sferi. Krajnja posledica protivpravnih postupaka pravnih lica sastojala se u nanošenju enormno velike štete koja je prevazilazila onu koju su mogli učiniti ljudi kao subjekti deliktne odgovornosti.

S obzirom da je pravoverni pratilac društvenih zbivanja prirodno je da se pravnim uređenjem delatnosti pravnih lica nastojalo odgovoriti njihovim pravno-nedozvoljenim ponašanjima. Otuda deliktnu odgovornost pravnih lica možemo podeliti na: prekršajnu, privredno-prestupnu i krivičnu. U Srbiji je prethodne decenije premijerno uvedena krivična odgovornost pravnih lica čime je naša država svrstana u red pravno uređenih evropskih zemalja. Međutim, time nije isključena njihova odgovornost za prekršaje i privredne prestupe kao posebne oblike deliktne odgovornosti.

Polazeći od navedenog, autor želi ukazati na osnovne elemente sva tri oblika deliktne odgovornosti pravnih lica u našem pravnom sistemu. Redosled izlaganja biće usklađen sa momentom njihovog uvođenja u naše pozitivno pravo. Zato će najpre biti

* Master pravnik, sudijski pripravnik u Osnovnom sudu u Kragujevcu,
e-mail: marko.devetka.batocina@gmail.com

reči o prekršajnoj, a zatim o privredno-prestupnoj i krivičnoj odgovornosti pravnih lica.

Ključne riječi: pravno lice, deliktna odgovornost, prekršaj, privredni prestup, krivično delo, odgovorno lice.

Uvod

Privredna društva su u Srbiji doživela ekspanziju, početkom XX veka i od osnovnih formi zanatlija i esnafskih udruženja, preko državnog socijalističkog uređenja sredinom XX veka, koji je bio u sferi državnog kontrolisanja i upravljanja društvom sa razvojem privrede i industrije. U 60-im i 70-im godinama XX veka je počeo njihov masovni razvoj koji su pod kontrolom i upravljanjem pojedinaca ili kapitalističkog uređenja. Osnivaju ih sopstvenom voljom, radi ostvarivanja prihoda, a samim tim dolazi i do zloupotreba, za koje se u određeno vreme nisu mogli zakonski goniti za delikte, da bi postepeno sazrevala svest o njihovom sankcionisanju donošenjem određenih zakona. Privredna društva imaju status pravnog lica koje ima ekonomsku i pravnu samostalnost, i nezavisno obavljaju delatnost u cilju sticanja dobiti. U pravnoj samostalnosti privrednog društva ogleda se činjenica da je ono pravni subjekt i da po tom shvatanju snosi i odgovornost za ponašanje prilikom obavljanja svoje delatnosti. Tokom razvoja kroz istoriju su se menjale forme privrednih društava da bi se u sada važećem Zakonu o privrednim društvima, (u daljem tekstu ZPD)¹ ustalile četiri forme privrednih društava i to: ortačko društvo, komanditno društvo, društvo sa ograničenom odgovornošću i akcionarsko društvo. Ista mogu se podeliti i na: društva kapitala (društvo sa ograničenom odgovornošću i akcionarsko društvo) i društva lica (ortačko društvo i komanditno društvo). Shodno tome, lica koja osnivaju i pristupaju privrednom društvu se nazivaju članovi, koji mogu biti kako fizička tako i pravna lica, i isti shodno formi društva u kojoj se nalaze imaju određena prava i obaveze, i naravno deliktnu odgovornost koju snose za funkcionisanje društva u pravnom prometu. Ta deliktna odgovornost koju poseduje privredno društvo, i njegovu protivpravno ponašanje koje može proizvesti sankcioniše se Zakonom o prekršajima (u daljem tekstu ZOP2),² Zakonom o privrednim društvima,

¹ Zakon o privrednim društvima, *Službeni glasnik RS*, br. 36/11 i 99/11.

² Zakon o prekršajima, *Službeni glasnik RS*, br. 65/13.

Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična dela (u daljem tekstu ZOPLKD),³ kao i Krivičnim zakonikom Republike Srbije.⁴ Deliktna sposobnost je mogućnost pravnog lica da odgovara za prouzrokovanu štetu.⁵ Ona može biti objektivna, gde lice odgovara za štetu prouzrokovanu od opasne stvari ili delatnosti i može biti subjektivna, po osnovu krivice za učinjeno krivično delo.

Prekršajna odgovornost pravnih lica

Polazeći od načelnog postulata prekršaja, da je prekršaj protivpravno postupanje koje zakonom ili drugim aktom nadležnog organa određeno kao prekršaj, i za isti mogu biti izrečene sankcije koje su propisane navedenim Zakonom. Imajući u vidu da je pravno lice, u svemu izjednačeno sa prekršajnom odgovornošću fizičkog lica, tako je i u smislu deliktne odgovornosti podložno uticaju ovog Zakona. Imajući to u vidu, za prekršaj odgovara i odgovorno lice u pravnom licu, propuštanjem nadzora organa upravljanja ili radnjom drugog lica koje je bilo ovlašćeno da postupa, jer pravno lice ne može samo odgovarati za prekršaj, a da ga odgovorno lice svojim činjenjem ili ne činjenjem dovelo do toga. „Pravno lice odgovara za prekršaj i kada organ upravljana donese protivpravnu odluku ili nalog kojim je omogućeno izvršenje prekršaja ili odgovorno lice naredi licu da izvrši prekršaj, a fizičko lice izvrši prekršaj usled propuštanja odgovornost lica da nad njim vrši nadzor ili kontrolu“ (član 27, ZOP2).

Po prethodnom Zakonu o prekršajima (u daljem tekstu ZOP1),⁶ pravno lice nije moglo da odgovara za prekršaj bez utvrđene odgovornosti odgovornog lica koje je u pravnom licu, ili odgovornosti organa upravljanja ili nekog drugog lica koje je ovlašćeno da postupa, tačnije kako je navedeno „skrivljeno preduzetom radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora od strane organa upravljanja ili odgovornog lica ili skrivljenom radnjom drugog lica koje je u vreme izvršenja prekršaja bilo ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica [...]”⁷ a po važećem Zakonu o prekršajima, pravno lice može odgovarati za prekršaj u nekim slučajevima, tj. ne mora se utvrđivati odgovornost odgovornog lica u pravnom licu.

³ Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična dela, *Službeni glasnik RS*, br. 97/08.

⁴ Krivični zakonik, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05 i 104/13.

⁵ Babić, I., (2008). Osnovi imovinskog prava, Beograd, JP „Službeni Glasnik“, str. 98.

⁶ Zakon o prekršajima, *Službeni glasnik RS*, br.101/05, 106/08 i 111/09.

⁷ Ibid., član 17. stav 4.

U literaturi su prisutne razne teorije po pitanju subjektiviteta pravnog lica. Prema teoriji fikcije ono ima pravnu odgovornost ali u odnosu na fizičko lice je nestvaran ili fiktivan subjekt. Teorija negacije osporava pravnom licu subjektivitet jer se umesto njega javljaju fizička lica (odgovornost odgovornih lica), pa pravno lice predstavlja imovinu po teoriji personifikacije. Realistička teorija ima shvatanje da je pravno lice realno-stvarno. Tako da se u suštini prihvata teorija da pravno lice raspolaže imovinom, i da postoji, tj. posluje u pravnom prometu, pa se subjektivna odgovornost i ne utvrđuje, već objektivna, koja je dovoljna da se pravno lice oglasi odgovornim za učinjeni delikt.

Kod pokretanja prekršajnog postupka, Zakon je propisao da postupak može pokrenuti podnosilac zahteva, podnoseći prekršajnu prijavu, i posle procene uslova za pokretanje prekršajnog postupka i odlučivanjem o daljem toku, donosi odluku koja može biti, ili pokretanje postupka ili odbacivanje zahteva. Po okončanju postupka, Sud može izreći sankcije za protivpravno prekršajno ponašanje pravnog lica.

Kao sankcije za prekršajnu odgovornost pravnih lica, Zakon propisuje:

- kaznu,
- opomenu i
- zaštitne mere.

Kazna koja može biti izrečena pravnom licu nakon utvrđene odgovornosti, može biti samo novčana. Propisana novčana kazna za pravno lice može biti od 50.000,00 do 2.000.000,00 dinara, a za odgovorno lice u pravnom licu od 5.000,00 do 150.000,00 dinara. Odgovornom licu koje načini prekršaj protiv bezbednosti javnog saobraćaja, može se izreći i kazna zatvora, kao glavna sankcija, sa izrečenim kaznenim poenima u rasponu od 1 do 18 poena, ili alternativno i novčana kazna.

Opomena se može izreći pravnom licu koje načini prekršaj, ali je uslov za izricanje ovog vida sankcije taj da je pravno lice pre donošenja rešenja o prekršajnoj odgovornosti otklonilo ili nadoknadio štetu i izvršio obaveze koje je imalo u vezi datog prekršaja.⁸ Svako ispunjenje obaveze ne znači i mogućnost za izricanje opomene, već je to subjektivna procena Suda, da li pravno lice neće ponovo vršiti prekršajne radnje ili je otklonjena opasnost. Kao primer, može se navesti da su prilikom kontrole, poreski inspektori utvrdili da pravno lice, nije uredno uvezenu robu, koja je prijavljena na ulasku u zemlju, i dopremljena do carinskog skladišta, upotrebljena za dalju proizvodnju, ili upotrebljena u daljoj reprodukciji, a da na istu količinu nije plaćen porez.

⁸ Bošković, M., (2006). Privredno kazneno pravo, Novi Sad, Pravni fakultet, str. 409.

DELIKTNA ODGOVORNOST PRAVNIH LICA

Nakon te kontrole, pravno lice uplati porez, te onda prekršajni sud može postupati ili izricanjem opomene, ili po drugom shvatanju, može izreći zaštitnu meru oduzimanja predmeta koji su proizvedeni od te robe i izreći novčanu kaznu za poreski prekršaj, koji je nastupio. Iako je isto pravno lice platilo porez, jer po tom shvatanju pravno lice ne bi ni prijavilo navedenu upotrebljenu količinu robe da nije došlo do kontrole od strane inspekcije.

Svrha zaštitnih mera je prevencija ponovnog vršenja prekršaja, jer zaštitne mere u prekršajima imaju istu svrhu kao i mere bezbednosti u krivičnom pravu. Zaštitne mere koje se tiču pravnog lica su oduzimanje predmeta, zabrana pravnom licu da vrši određene delatnosti, i javno objavljivanje presude, a u vezi odgovonog lica koje se nalazi u pravnom licu, mere zabrana odgovornom licu da obavlja određene poslove, zabrana upravljanja vozilom na motorni pogon.

Kao najčešće korišćena mera koja se tiče pravnog lica je mera oduzimanja predmeta, jer je svrha te mere oduzimanje predmeta koji su bili namenjeni ili upotrebljeni za izvršenje prekršaja ili su nastali izvršenjem prekršaja i mera se može predvideti istim članom kao obavezno oduzimanje predmeta (član 54, ZOP2). Takođe, oduzeće se presudom, imovinska korist pribavljena prekršajem koje pravno lice pribavi, a njegova odgovornost je utvrđena u postupku. Oduzima se novac, hartije od vrednosti, predmeti od vrednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena izvršenjem prekršaja. Ako u ostavljenom periodu, lice dobrovoljno ne izmiri novčani iznos, naplata će se izvršiti prinudnim putem.

Kod mere zabrane pravnom licu da vrši određene delatnosti, izriče se pravnom licu koje je izvršilo prekršaj koji se sastoji u zabrani proizvodnje određenih proizvoda ili vršenja određenih poslova u prometu finansija i usluga. Ako nisu posebno predviđeni uslovi za izricanje zaštitne mere, ona se može izreći ako bi dalje vršenje delatnosti bilo opasno po život ili zdravlje ljudi ili štetno za privredno i finansijsko poslovanje drugih pravnih lica ili generalno privrede. Mera se može izreći u trajanju od 6 meseci do 3 godine.

Ostale zaštitne mere koje mogu izreći prekršajni sudovi se tiču odgovornosti odgovornog lica, pa iste autor neće obrađivati u ovom radu smatrajući, da iako je odgovornost odgovornog lica usko vezana sa odgovornosti pravnog lica, i da se odgovornost pravnog lica teško utvrđuje bez odgovornosti odgovornog lica, ostavlja za dalja razmatranja koja će se usko ticati odgovornosti odgovornog lica.

Privrednoprestupna odgovornost pravnih lica

Termin privredni prestup je relativno mlad, i u srpski pravni sistem je uveden Zakonom o privrednim sudovima iz 1954. godine, da bi se kasnije razvijala značenja ovog termina. Po važećem Zakonu o privrednim prestupima (član 2, stav 1) stoji: „Privredni prestup je društveno štetna povreda propisa o privrednom i finansijskom poslovanju koja je prouzrokovala ili je mogla prouzrokovati teže posledice i koja je propisom nadležnog organa određena kao privredni prestup“ (u daljem tekstu ZPP).⁹

Postoje razlike između privrednog prestupa i prekršaja, a razlike se ogledaju u pogledu zaštite koje pružaju, pa se prekršajima mogu štititi skoro sve oblasti života i rada, a privrednim prestupima samo privredno i finansijsko poslovanje. Zaštitni objekt koji se štiti Zakonom je širi u prekršajima nego u privrednim prestupima. Zatim, privredni prestupi se smatraju društveno štetnim delima, dok se u prekršajima javljaju štetne posledice, ali nisu društvena štetna dela kao privredni prestupi. „Iz ovoga proizilazi da je osnovna razlika privrednog prestupa i prekršaja upravo u kvantitativnom razlikovanju društvene opasnosti.“¹⁰

Odgovornost stranog pravnog lica i odgovornog lica u privrednim prestupima je istovetna odgovornosti domaćih pravnih lica i odgovornih lica, tj. oni odgovaraju po domaćim zakonima. Kod isključenja odgovornosti za privredne presteupe, Zakon u čl. 7 navodi da sva ili samo neka pravna lica mogu biti odgovorna za navedeni privredni prestup. Odgovornost odgovornog lica za privredne presteupe se isključuje ako je postupalo po naređenju drugog odgovornog lica, ili organa upravljanja i ako je preuzelo sve radnje koje na osnovu zakona, drugog propisa ili opšteg akta bilo dužno da preuzme da bi sprečilo izvršenje privrednog prestupa (član 13 ZPP).

Takođe, pravno lice je odgovorno za privredni prestup, ako je došlo radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora organa upravljanja ili odgovornog lica, ili radnjom drugog lica koje je ovlašćeno da postupa. Ako se pravno lice nalazi u stečaju, odgovara za privredni prestup koji je učinjen pre ili u toku stečajnog postupka, ali mu se ne može izreći kazna, već samo zaštitna mera oduzimanja predmeta i imovinske koristi.

Postupak za privredne presteupe se odvija pred privrednim sudovima, a u drugom stepenu pred Privrednim Apelacionim sudom. Sam postupak je

⁹ Zakon o privrednim prestupima, *Službeni list SFRJ*, br. 4/77; *Službeni list SRJ*, br. 101/05.

¹⁰ Jovašević, D., (1997). Komentar Zakona o privrednim prestupima, Beograd, NIU Službeni List SRJ, str. 9.

identičan krivičnom postupku, koji će biti objašnjen u delu krivične odgovornosti pravnih lica.

Sankcije koju mogu biti izrečene pravnom licu u privrednoprestupnom postupku su različite od krivičnih, jer i sam oblik odgovornosti se drugačije utvrđuje. Kod pravnih lica je potrebna objektivna odgovornost, dok se kod odgovornih lica utvrđuje subjektivna odgovornost.

Vrste sankcija u privrednoprestupnom postupku su:

- novčana kazna,
- uslovna osuda i
- zaštitne mere.

Kako je prihvaćen institut da se pravnom licu ne može izreći kazna zatvora, već ekvivalentna novčana kazna koja bi srazmerno nadoknadila prouzrokovani delikt, Zakon propisuje da se ona kreće od 10.000 do 3.000.000,00 dinara, a za odgovorno lice u pravnom licu se kreće od 2.000,00 do 200.000,00 dinara (član 18 ZPP). Novčana kazna za razliku od novčane kazne u krivičnom postupku se razlikuje po tome što je u privrednoprestupnom postupku jedina kazna, a u krivičnom postupku može biti i glavna, a i sporedna.

Što se tiče uslovne osude, za razliku od opomene u prekršajnom postupku, ovde se izriče prema učiniocu privrednog prestupa, i pogađa pravno lice. Za razliku od uslovne osude u krivičnom pravu, ovde se kazna izriče u novčanim iznosima, i uslovno se zamenjuje i onda se neće izvršiti ako pravno lice ne ponovi isti ili sličan prestup. Ista je fakultativnog karaktera i Sud je može izreći i ako je pravno lice nadoknadilo prouzrokovanu štetu ili preduzelo mere da istu otkloni. Izrečena uslovna osuda, može opozvati, bilo obavezno, bilo fakultativno, ako su ispunjeni određeni uslovi, i to: ako je ponovljen privredni prestup, ako je učinjen prestup pre izricanja uslovne osude ili samog postupka, i ako se ne ispune određene obaveze predviđene presudom kojom se izriče.

Postoje četiri vrste zaštitnih mera¹¹ koje se izriču prema učiniocu privrednog prestupa: oduzimanje predmeta, zabrana pravnom licu da se bavi određenom privrednom delatnošću, javno objavljivanje presude i zabrana odgovornom licu da obavlja određene delatnosti.

Zaštitne mere koje se izriču pravnim licima u privrednoprestupnom postupku su identične zaštitnim merama koje se izriču u prekršajnom postupku, tj. imaju istu svrhu i dejstvo.

¹¹ Jovašević, D., op.cit., str. 7.

Krivična odgovornost pravnih lica

U pogledu krivične odgovornosti, u Srbiji su pravna lica sve do 2008. godine bila odgovorna samo za prekršaje i privredne prestupe.¹² U drugoj polovini 2008. godine donosi se Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična dela,¹³ koji reguliše materiju njihove krivične odgovornosti.

Pravno lice odgovara za krivično delo koje u okviru svojih poslova, odnosno ovlašćenja učini odgovorno lice u nameri da za pravno lice ostvari korist. Odgovornost postoji i ako je zbog nepostojanja nadzora ili kontrole od strane odgovornog lica omogućeno izvršenje krivičnog dela. (čl. 6 ZOPLKD). Ovde je jasno definisano da je potrebna namera, umišljaj za izvršenjem krivičnog dela, da pribavi protivpravnu imovinsku korist, dok je u prekršajnom postupku potreban samo nehat – nesvesno postupanje.

Sam postupak je regulisan Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična dela. Najčešće ga pokreće javni tužilac odgovarajućim optužnim aktom. Pre pokretanja postupka, javni tužilac može krivičnu prijavu odbaciti iz razloga celishodnosti, ako je kazna za zaprećeno delo do 3 godine ili novčana kazna. Za suđenje su nadležni sudovi opšte nadležnosti, u mestu na čijem području je delo izvršeno. Ako se postupak pokreće samo za pravno lice, onda je nadležan sud u mestu sedišta pravnog lica, dok ako je strano lice u pitanju, nadležan je sud gde to strano pravno lice ima predstavništvo ili ogranak.

Pravnom licu za učinjeno krivično delo mogu se izreći sledeće sankcije:

- kazna,
- uslovna osuda i
- mere bezbednosti.

Kod kazni, kao najstrožih oblika krivičnih sankcija, sudovi mogu izreći dve vrste: novčanu kaznu i prestanak pravnog lica, obe samo kao glavne kazne.

Novčana kazna je čl. 14 Zakona propisana da se izriče u određenom iznosu, a kreće se u okviru najmanje i najveće mere novčane kazne. Ne može biti manja od 100.000,00 dinara niti veća od 500.000.000,00 dinara. Sud ima diskreciono pravo da odmeri sankciju u granicama koji su zakonom propisane, a pri tome imajući u vidu okolnosti koji utiču da sankcija bude manja ili veća. Za određivanje se koriste sledeći parametri: da li je pravno lice već

¹² Joksić, I., (2010). Krivičnopravni aspekt odgovornosti pravnih lica. *Pravo - teorija i praksa* 27 (7-8), str. 138.

¹³ Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična dela, *Službeni glasnik RS*, br. 97/08.

osuđivano, da li će ponoviti krivično delo, da li je i koliko povredilo norme koje se štite Krivičnim zakonikom.

Prestanak pravnog lica može se izreći ako je delatnost pravnog lica u celini ili u znatnoj meri bila u funkciji vršenja krivičnih dela. Nakon pravno-snažnosti presude kojom je izrečena kazna prestanka pravnog lica sprovodi se postupak likvidacije, stečaja ili prestanka pravnog lica na drugi način, a ono prestaje brisanjem iz registra koji vodi nadležan organ (čl. 18). To znači da se pravnom licu, potpunim brisanjem iz registra oduzima poslovna sposobnost, i time mu se u potpunosti onemogućuje da učestvuje u pravnom prometu i ponavlja ili vrši krivična dela. To je najteža sankcija koja se može izreći pravnom licu.

Uslovna osuda je specifična sankcija, jer se pravnom licu ne može izreći kazna zatvora, pa se onda ona određuje kao novčana kazna, koja se može odrediti do 5.000.000,00 dinara, ali se istovremeno određuje da se neće izvršiti ako pravno lice u periodu proveravanja koje odredi sud, a period može biti od jedne do tri godine, ne ponovi isto ili slično krivično delo, ili se ne oglasi odgovornim u krivičnom postupku. Mere bezbednosti u krivičnom pravu su iste kao zaštitne mere u privrednim prestupima, i to su:

- zabrana obavljanja određenih registrovanih delatnosti ili poslova,
- oduzimanje predmeta,
- objavljivanje presude.

Može se konstatovati da Zakon predviđa bogat spektar sankcija i mera bezbednosti koje se mogu primeniti prema pravnom licu, u cilju što adekvatnije pravne zaštite.¹⁴

Stanje u uporednom pravu pokazuje prisustvo brojnih različitosti. Hrvatska je donela Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela 2003. godine. Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična dela Republike Srbije se ne razlikuje od navedenog zakona u pogledu postupka, ili sankcija koje propisuje hrvatski zakon. U nemačkom pravu, u čl. 31 BGB¹⁵ je navedeno da pravno lice odgovara za štetu koju proizvede odbor, član odbora, ili drugo zakonom imenovano lice, koji u vršenju svojih poslova pričine štetu,

¹⁴ Stojanović, Z., (2010). *Odgovornost pravnih lica za krivična djela*, Podgorica, Uprava za antikorupcijsku inicijativu, str. 25.

¹⁵ Bürgerliches Gesetzbuch(BGB), Ausfertigungsdatum: 18.08.1896, Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S 738), das durch Artikel 1 des Gesetzes vom 22. Juli 2014 (BGBl. I S. 1218) geändert worden ist, ar. 31.

a po istom članu, analogno, smatra se da pravno lice ekskluzivno odgovara za saobraćajnu ili drugu nezgodu u materijalnom pogledu koju pričinio vozilo koje se nalazi u vlasništvu pravnog lica, u pogledu deliktne sposobnosti, ako je to lice imalo ovlašćenje za predstavljanje.¹⁶ U Švajcarskom građanskom zakoniku ZGB, organi koji predstavljaju pravno lice, snose odgovornost za njeno poslovanje, kako pravnu, tako i krivičnu.¹⁷

Sve do 2003. godine u Švajcarskom pravu bilo je prisutno shvatanje da samo fizička lica mogu biti učinioci krivičnog dela. Prema članu 100, stavu 1 Krivičnog zakonika Švajcarske iz 2003. godine pravno lice se smatra izvršiocem krivičnog dela ukoliko lice zaposleno u njemu izvrši krivično delo, a njegov identitet se ne može utvrditi.¹⁸

Zaključak

Još od davnina, države su regulisale i razlikovale odnos pravne odgovornosti od fizičke odgovornosti, iako je bilo sporenja, da li uopšte pravno lice može imati deliktну odgovornost, tj da li ima svest i volju da može odgovarati za svoje postupke. Videli smo da se Zakonom o prekršajima uređuje prekršajna odgovornost pravnih lica, ali da sankcije koje stoje na raspolaganju, u velikoj meri ne mogu zaštititi privredno poslovanje i moguće zloupotrebe. Zakonom o privrednim prestupima, koji su kao termin kod nas uvedeni u pravni sistem 1954. godine, regulisala se odgovornost pravnih lica, ali ni sa ovim uređenim zakonom, nije se moglo potpuno stati na put izvršenju privrednih prestupa, i deliktne odgovornosti koje je proizvodilo pravno lice. Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična dela, država je pokušala konačno stati na put krivičnoj odgovornosti pravnih lica koja je po klasifikaciji povreda najteža, i to sa širokim spektrom sankcija, koje idu i do sankcije prestanka pravnog lica, što je jednako smrtnoj kazni fizičkih lica.

Sa sveobuhvatnim zakonima, koji pokrivaju skoro sve aspekte poslovanja pravnog lica, ne postoji mogućnost da isto ne odgovara za delikte, i ostalo je još da praktična primena ovih zakona bude sprovedena, da bi se ostala lica,

¹⁶ Kleindick, D., (1997). Deliktshaftung und juristische Person, zugleich zur Eigenhaftung von Unternehmensleitern, Tübingen, Mohr Siebeck, p. 355-357.

¹⁷ Schweizerisches Zivilgesetzbuch, vom 10. dezember 1907 (Stand am 1. Juli 2014), ar. 155.

¹⁸ Šuput, J., (2009). Odgovornost pravnog lica za krivična dela. *Strani pravni život* (1), str. 176.

a i država koja posluje u pravnom prometu zaštitila, od nesavesnog poslovanja i zloupotreba pravnih lica.

Marko Stanković

Master of law, A trainee at the Basic Court in Kragujevac

TORTIOUS LIABILITY OF LEGAL ENTITIES

A b s t r a c t

The history of tortious acts had known individuals as the only entities who, through their specific actions, performed the different types of legal dishonesty. There could be punished the person who, by taking an action or by its omission, produced a prohibited consequence. However, the development of industrialization and the expansion of economic activity have led to the establishment of legal or business entities. They marched in different types of legal relationships being based on the desire for profit. In this context, there appeared the first forms of illegal activities performed by legal entities in the financial sphere. The final consequence of illegal actions taken by legal entities was reflected in causing extremely large damage being beyond the one which could be made by people as subjects of tort liability.

Regarding the fact that law is a faithful companion of social events, it is natural that there were attempts of a legal regulation of the activities of legal entities as the answer to their illicit conduct. Hence, the tort liability of legal entities may be divided into: misdemeanor liability, economic leap responsibility and criminal liability. Last decade there was, for the first time, introduced criminal liability of legal entities in Serbia, by which our country was classified among legally regulated European countries. However, this does not exclude their liability for violations and economic crimes as special forms of tort liability.

Starting from the previously mentioned facts, the author wishes to point out the basic elements of all three forms of tort liability of legal entities in our legal system. The order of the presentation will be aligned with the

time of their introduction into our positive law. Therefore, first there will be said something about the misdemeanor, then about the economic leap and criminal liability of legal entities.

Keywords: *legal entity, tort liability, misdemeanor, economic leap, a criminal offense, responsible person.*

Literatura:

1. Babić, I., (2008). Osnovi imovinskog prava, Beograd, JP Službeni glasnik
2. Bošković, M., (2006). Privredno kazneno pravo, Novi Sad, Pravni Fakultet
3. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), Ausfertigungsdatum: 18.08.1896, Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 i S 738), das durch Artikel 1 des Gesetzes vom 22. Juli 2014 (BGBl. I S. 1218) geändert worden ist.
4. Jovašević D., (1997). Komentar Zakona o privrednim prestupima, Beograd, NIU Službeni List SRJ
5. Joksić, I., (2010). Krivičnopravni aspekt odgovornosti pravnih lica, *Pravo - teorija i praksa* 27 (7-8), str. 127-143
6. Kleindick, D., (1997). Deliktshaftung und juristische Person, zugleich zur Eigenhaftung von Unternehmensleitern, Tübingen, Mohr Siebeck
7. Krivični Zakonik, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05 i 104/13
8. Schweizerisches Zivilgesetzbuch (ZGB), vom 10. Dezember 1907 (Stand am 1. juli 2014).
9. Stojanović, Z., (2010). Odgovornost pravnih lica za krivična djela, Podgorica, Uprava za antikorupcijsku inicijativu
10. Šuput, J., (2009). Odgovornost pravnog lica za krivična dela, *Strani pravni život* (1), str. 169-189
11. Zakon o privrednim društvima, *Službeni glasnik RS*, br. 36/11 i 99/11
12. Zakon o prekršajima, *Službeni glasnik RS*, br. 65/13
13. Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična dela, *Službeni glasnik RS*, br. 97/08
14. Zakon o prekršajima, *Službeni glasnik RS*, br. 101/05, 116/08 i 111/09
15. Zakon o privrednim prestupima, *Službeni list SFRJ*, br. 4/77; *Službeni list SRJ*, br. 101/05